

DET ANDRA KÖNET FYLLER FEMTIO ÅR

Konferensrapport från Paris 19 - 23 januari 1999

Av Christina Angelfors

[Länk till presentation av Christina Angelfors](#)

Under några intensiva januaridagar var Paris centrum för Beauvoirforskare från hela världen. Anledningen till att tvåhundra kvinnor, och några få män, hade samlats i den franska huvudstaden var ett symposium ägnat att uppmärksamma att det i år är femtio år sedan *Le Deuxième Sexe* kom ut första gången. Initiativtagare till evenemanget var redaktionen för *Nouvelles Questions Féministes*, den tidskrift som Simone de Beauvoir var med och grundade i slutet på sjuttioalet och som kan ses som hennes ideologiska arvtagare i Frankrike.

Avsikten med symposiet var inte bara att belysa olika aspekter av Simone de Beauvoirs verk utan lika mycket ett försök att "återerövra" filosofen och feministen Beauvoir från utlandet. Den absolut största delen av den forskning som ägnas Beauvoir bedrivs nämligen utanför Frankrikes gränser. Det finns många anledningar till varför det blivit så, men en av orsakerna är förmodligen att det franska intellektuella etablissemanget aldrig riktigt har kommit över den skandal som *Le Deuxième Sexe* orsakade 1949.

Ett flertal föredrag handlade just om mottagandet av boken. I Frankrike som vid denna tid var starkt präglad av en nativitetsfrämjande politik är det givet att t ex kapitlet om moderskapet, som inleds med ett femton sidor långt försvar för kvinnors rätt till abort, rörde upp en våldsam känslostorm. Andra hårt attackerade kapitel var det om unga flickors sexualitet och kapitlet om den lesbiska kvinnan (det senare har för övrigt censurerats bort i den svenska översättningen). Inte heller den mest centrala tesen i boken - den om kön som social konstruktion - kan väl sägas vara accepterad ens i våra dagar. 1949 var alltså Beauvoir minst femtio år före sin tid!

Från skandalobjekt har därefter Beauvoirs studie förvandlats till en av de viktigaste hörnstenarna i modern feministisk teori. Under hela åttiotalet betraktades Beauvoirs idéer om mäns och kvinnors fundamentala likhet som "ute", framför allt på grund av inflytandet från den s k "French feminism", dvs trion Cixous, Irigaray, Kristeva, som via de amerikanska universiteten spreds över världen. Men från ett läge där särartsfeminismen nästan helt dominerat tycks nu pendeln vara på väg att svänga i Beauvoirs riktning. I Frankrike citeras hon för närvarande ständigt i debatten kring det förslag till grundlagsändring vars syfte är att med lagens hjälp tvinga fram en lika fördelning mellan män och kvinnor i parlamentet, ibland kallad den "nya" franska revolutionen. Även bland konferensens deltagare orsakade denna fråga en häftig debatt och man försökte resonera sig fram till hur Beauvoir skulle ha ställt sig. De flesta verkade vara överens om att hon nog skulle motsatt sig förslaget eftersom det bygger på en idé om män och kvinnor som "naturliga" grupper och i förlängningen riskerar att leda till det slags särartstänkande som Beauvoir i hela sitt liv bekämpade.

En stor del av konferensen ägnades givetvis åt Beauvoirs betydelse som filosof. Eva Lundgren-Gothlin, vars avhandling *Kön och existens* blivit internationellt uppmärksam, talade över temat "The Philosophical Origins of Simone de Beauvoir's *Le Deuxième Sexe*". Den gängse uppfattningen att Beauvoir endast varit en epigon till Sartre kan i och med de nya forskningsrön som presenterades av Margaret Simons, den främsta amerikanska kännaren av Beauvoir, nu definitivt avfärdas. I sitt föredrag "Did Sartre Originate the

Philosophy of *The Second Sex*?" berättade Simons att hon i Beauvoirs ännu opublicerade dagbok från 1927, dvs två år innan Beauvoir ens träffat Sartre, funnit fullt utarbetade reflektioner kring flera av de begrepp som sedan skulle tas upp av Sartre, bl a konflikten mellan jaget och den andre och tanken om det fria valet. Även idén om könet som social konstruktion finns för övrigt i dessa tidiga anteckningar. Simons ville alltså tona ner Sartres roll som filosofisk inspiratör till *Le Deuxième Sexe*. Istället framhöll hon, liksom flera andra deltagare, två andra namn som viktiga influenser för den teori om förtryck som är bokens grundpelare, nämligen Gunnar Myrdal och den amerikanske författaren Richard Wright. Att Beauvoir var djupt imponerad av Myrdals *An American Dilemma* vet vi genom hennes brev till Nelson Algren, där hon uttryckligen säger att hon skulle vilja göra en liknande studie när det gäller kvinnors villkor. Två centrala tankar i Richard Wrights analys av rasförtryck är den om de färgades "dubbla medvetande" och idén om "skillnad", båda två viktiga delar i den modell för analys av kvinnoförtryck som Beauvoir utarbetar i *Le Deuxième Sexe*.

Ett flertal föredrag tog upp frågan om radikaliteten i Beauvoirs essä, dvs i vilken grad hennes analys kan sägas utgöra ett epistemologiskt brott med en tidigare tanketradition. En session ägnades t ex åt att studera Beauvoirs analys av homosexualiteten som ett fritt val, en extremt radikal position som först i våra dagar funnit en slags motsvarighet inom sk queer theory. Att brottet med en naturalistisk idétradition inte är fullständigt är dock uppenbart här liksom i analysen av många andra företeelser. Följer man däremot upp hur Beauvoir utvecklas efter *Le Deuxième Sexe* ska man finna att spåren av naturalistisk ideologi efterhand försvinner. För Beauvoir blir problemkomplexet kön/genus/sexualitet helt en fråga om hierarki och förtryck. Här går alltså en viktig skiljelinje mellan Beauvoir och en filosof som Judith Butler, en av queerteorins främsta företrädare. Samtidigt som Butler är starkt influerad av Beauvoir är hon emellertid inte materialist - för henne är genus en fråga om *skillnad*, inte hierarki. Där Beauvoirs närmaste arvtagare, den materialistiska radikalfeminismen, bär på en vision om ett samhälle där skillnaden mellan genus, mellan hetero- och homosexualitet upphört att vara relevant, där vill Butler ha kvar dessa distinktioner som olika valmöjligheter. Så olika kan alltså samma radikala arv förvaltas!

Till konferensens lättare men icke desto mindre intressanta inslag hörde en rad personliga vittnesmål från militanta feminister som kämpat på barrikaderna tillsammans med Simone de Beauvoir. Hennes djupa politiska engagemang, hennes aktiva deltagande från maj 68 och framåt i *Le Mouvement de libération des femmes* är något som ofta glöms bort i alla de studier som ägnas Beauvoir och hennes verk. Därför gav konferensen en nyttig lektion i historia - all utveckling bygger på ett tillvaratagande av det som tidigare generationer åstadkommit. Om inte är vi dömda till ett ständigt återupprepande, en sanning som i högsta grad är tillämplig på kvinnorörelsen.

© [Christina Angelfors](#)